

System věcných práv

Ius quod ad res pertinet

Mgr. Miroslav Frýdek

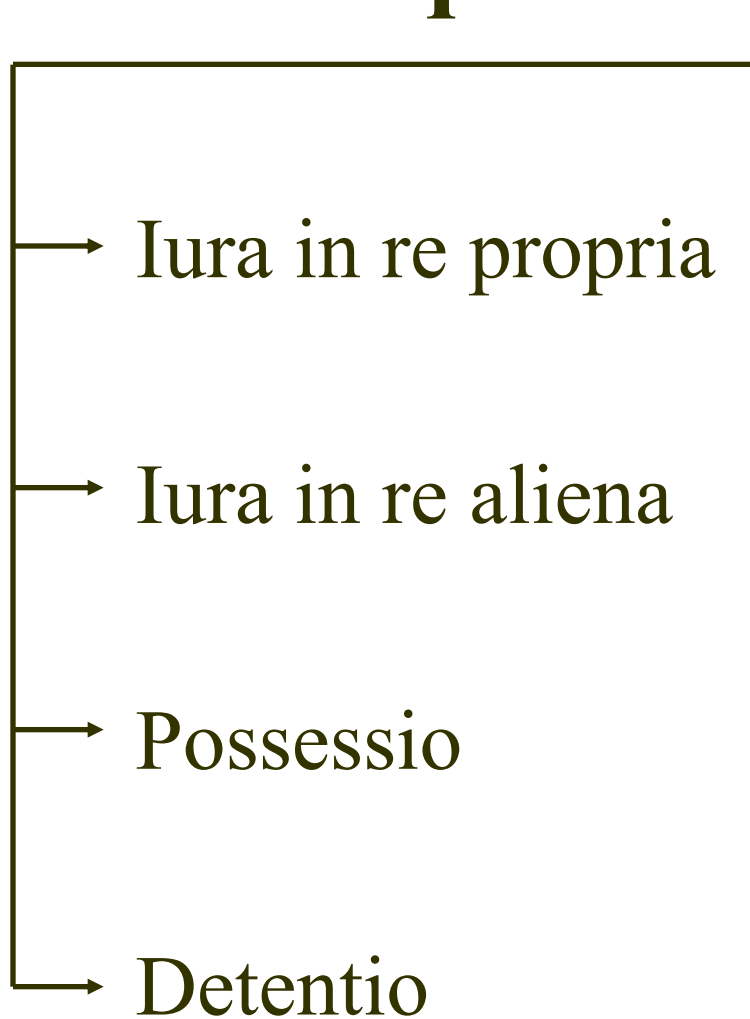
©

Osnova

- I. Res**
- II. Detentio**
- III. Possessio**
- IV. Dominium**
- V. Iura in re aliena**

Ius quod ad res pertinet

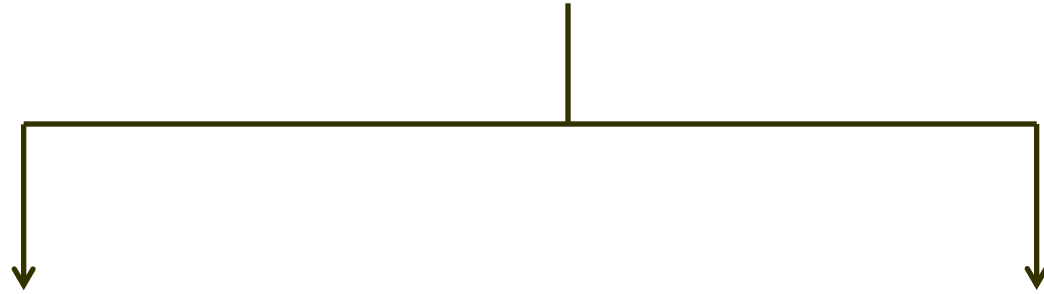

Res

- Věci – res – jsou v právním smyslu prostorově vymezený kus zevního světa, který může být samostatným předmětem práv, nikoli však jeho subjektem (def. věci dle prof. L. Heyrovského)
- Jejich hlavním znakem je **hmotná podstata**.
- Římští právníci rozeznávají **res corporales et incorporales** – toto dělení je dělením majetkové povahy.
- **Res corporales** – věc hmotná (určité předměty)
- **Res incorporales** – věc nehmotná (práva majetková, nárok)

- Gaius I, 8: Všechno právo, kterého užíváme, vztahuje se buď k osobám, nebo k věcem, nebo k žalobám.
- I J 2, 1 pr.: Věci se nachází buď v našem vlastnictví nebo mimo něj.
- Vztahy erga omnes
- Vztahy inter partes

Res

komerční

extra commercium

Rozdělení věcí

- **I J 2, 1 pr.** Některé věci jsou podle přirozeného práva společné všem (communia), některé jsou veřejné (publica), některé patří celku (universitas), některé nikomu (nullius) většinou ale patří jednotlivci.
- **Gaius 2, 2:** Základní rozdělení věcí se tedy svádí do dvou skupin: jedny jsou totiž věci práva božského, druhé věci práva lidského

Věci všem lidem společné

- Vzduch
- Tekoucí voda
- Moře
- Mořské pobřeží (to sahá tak daleko, kam dosáhne nejvyšší zimní příliv)
- Všechny řeky a přístavy jsou veřejné; z toho plyne, že všichni mohou chytat ryby v přístavech a řekách.
- Vlastnické právo k břehům řek patří těm, jejichž pozemky lemují břehy.

Věci patřící celku

- Jsou ty věci, které nepatří jednotlivcům a nacházejí se ve městech.
 - Divadla
 - Sportovní stadiony etc.

Věci veřejné

- Jsou ty, které nejsou v majetku nikoho – patří pospolitosti a slouží všem.
 - Cesty
 - Náměstí, aquadukty ...

Věci ničí

- Res nullius**
- divoká zvěř
- věci opuštěné...

- Res nullius**
- res sacrae (věci sakrální)
- res religiosae (věci kultu)
- res sanctae (věci posvátné)

Res sacrae

- **Res sacrae** – věci sakrální; jsou ty, které byly zasvěceny bohům nebeským např. chrámy, dary bohům...

Res religiosae

- **Res religiosae** – věci zasvěcené, věci kultu; jsou ty, které jsou zasvěceny bohům podzemním např. hrob (hrobové místo)

Res sanctae

- **Res sanctae** – věci posvátné; mezi věci posvátné patří městské brány a hradby.

Res

- res mobiles
- res immobiles
- res quae usu consumuntur
- res quae usu non consumuntur
- věci speciální
- věci genericky určené
- věci dělitelé
- věci nedělitelné
- věc hlavní
- věc vedlejší
- věci mancipční
- věci nemancipační

Rozdělení věcí

- **Res mobiles** - věci movité – jsou věci s nimiž se může hýbat beze změny jejich podstaty
- **Res immobiles** – věci nemovité - věci nemovité, pozemky, budovy ...
- **Res quae usu consumuntur** – věci zužitelné; tyto věci se užíváním mění resp. ničí potraviny (zvl. typ jsou peníze)
- **Res quae usu non consumuntur** – věci nezužitelné – věci, které zůstávají po dob užívání stejné např. skřín

- **Věci speciální** – určité věci, např. otrok Erot, obraz ...
- **Věci genericky určené** – jde o věci druhově určené, jsou to ty věci, které vážíme, počítáme, měříme, př. obilí, zlato, olej, jablka...
- **Věci dělitelné** - věci, které se dají rozdělit, aniž bychom změnili jejich podstatu, př. látky, pozemky, peníze...
- **Věci nedělitelné** – otrok, zvíře, květina, kniha ...

- **Věc hlavní** – př. trezor
- **Věc vedlejší** – př. klíč k trezoru
- **Věci mancipační** – pozemky v Itálii a tažná zvířata:
 - Pozemky na italské půdě
 - Otroci
 - Domácí tažná zvířata
 - Pozemkové služebnosti
- **Věci nemancipační** – pozemky provinční a věci, které nevyžadují jako formu převodu mancipaci

Věci nezpůsobilé být předmětem právních vztahů

- **Slunce**
- **Měsíc**
- **Svobodný člověk**
- **Údy svobodného člověka**

Vlastnictví

- V římském právu se „vyskytovaly „ tři možnosti nakládání s věcí:
 - 1) **Detence** – naturalis possessio (naturální držba)
 - 2) **Držba** – possessio
 - 3) **Vlastnické právo** – dominium, syn. proprietas

- 1) **Detence** – je faktická, reálná moc nad věcí. Detentio - tenere, naturaliter possidere, in possessione esse – je stav, kdy má osoba určitou věc fakticky ve své moci, užívá ji, ale ne jako věc vlastní, není zde vůle držet věc pro sebe - animus possidendi.
- 2) **Držba** – přibude-li k faktické, reálné moci nad věcí ještě **animus rem sibi habendi**, tedy vůle držet věc pro sebe, hovoříme o držbě. Držba je stav faktický.
- 3) **Vlastnické právo** – je všeobecné právní panství osoby nad hmotnou věcí. Vlastnické právo je úplné, přímé, absolutní, pružné. Vlastnictví je stavem právním.

Kdo je detentor a kdo je držitel?

● Detentor

- Ususfruktář
- Vypůjčitel
- Uschovatel
- Zástavní věřitel
- Nájemník

● Držitel

- Držící vlastník
- Kupující ke koupené věci
- Předávající k zaplacené kupní ceně
- Příjemce půjčky
- Obdarovaný
- Zloděj
- Okupant věci

Faktická moc

Pronájem
domu

Detentio
detence

Koupě
domu

odevzdáním

Possessio
držba

Koupě
domu

mancipací

Ius possidendi
právo držby
dominium

Possessio

- Držba lat. *possessio* – je faktická všeobecná moc nad věcí (hmotou). Na rozdíl od vlastnictví, které je právním panstvím, **je držba panstvím faktickým.**
- *Possessio = potis a sedere* = mocně seděti, tato etymologie ukazuje na starý institut – kdo věc plně ovládá, je oprávněným, je jejím vlastníkem – je to ten, který na „věci sedí a všichni to vidí“

Náležitosti vzniku držby

- O držbě je možno hovořit jen tehdy splňuje-li toto faktické panství nad věcí dva požadavky:
 - **possessio corporalis – fyzické ovládnání věci** – tělesné ovládnání, vyjadřuje fyzický vztah mezi držitelem a věcí, kterou ovládá. Possessio corporalis je přesvědčení o tom, že faktický stav (stav který je) odpovídá právnímu stavu – držba je tedy jakýmsi projevem vlastnického práva
 - **animus possidendi – vůle ovládat věc jako vlastní** – vyjadřuje vůli držitele mít věc naprosto a úplně pro sebe, nakládat s ní jako s vlastní, jako s předmětem svého vlastnictví - animus rem sibi habendi (úmysl mít ji pro sebe)

Zánik držby

- 1) Odpadly elementy držby (corpore, animus) zároveň nebo i jeden z nich
- 2) Smrt subjektu držby (smrt držitele)
- 3) Zánik předmětu držby

Vydržení - usucapio

- Po určitou trvající faktický stav je třeba posuzovat za splnění určitých podmínek za stav právní → faktický stav (držba) se mění ve vlastnické právo.
- Držba se přemění ve vlastnické právo **vydržením**. Již LDT zná tento institut a používá pro něj označení usus - užívání. Trvá-li takovéto užívání u pozemku 2 roky a u ostatních movitých věcí 1 rok byl uživatel považován za vlastníka.
- Z vydržení byly vyloučeny: věci kradené (res furtiva) a věc peregrínů
- Pro vydržení nebyla důležité jen lhůta, ale také např. i důvod nabytí držby – iustus titulus. Později bylo koncipováno pět požadavků pro vydržení →

Požadavky vydržení

Usucapionis requista sunt: res habilis, titulus, fides, possessio, tempus

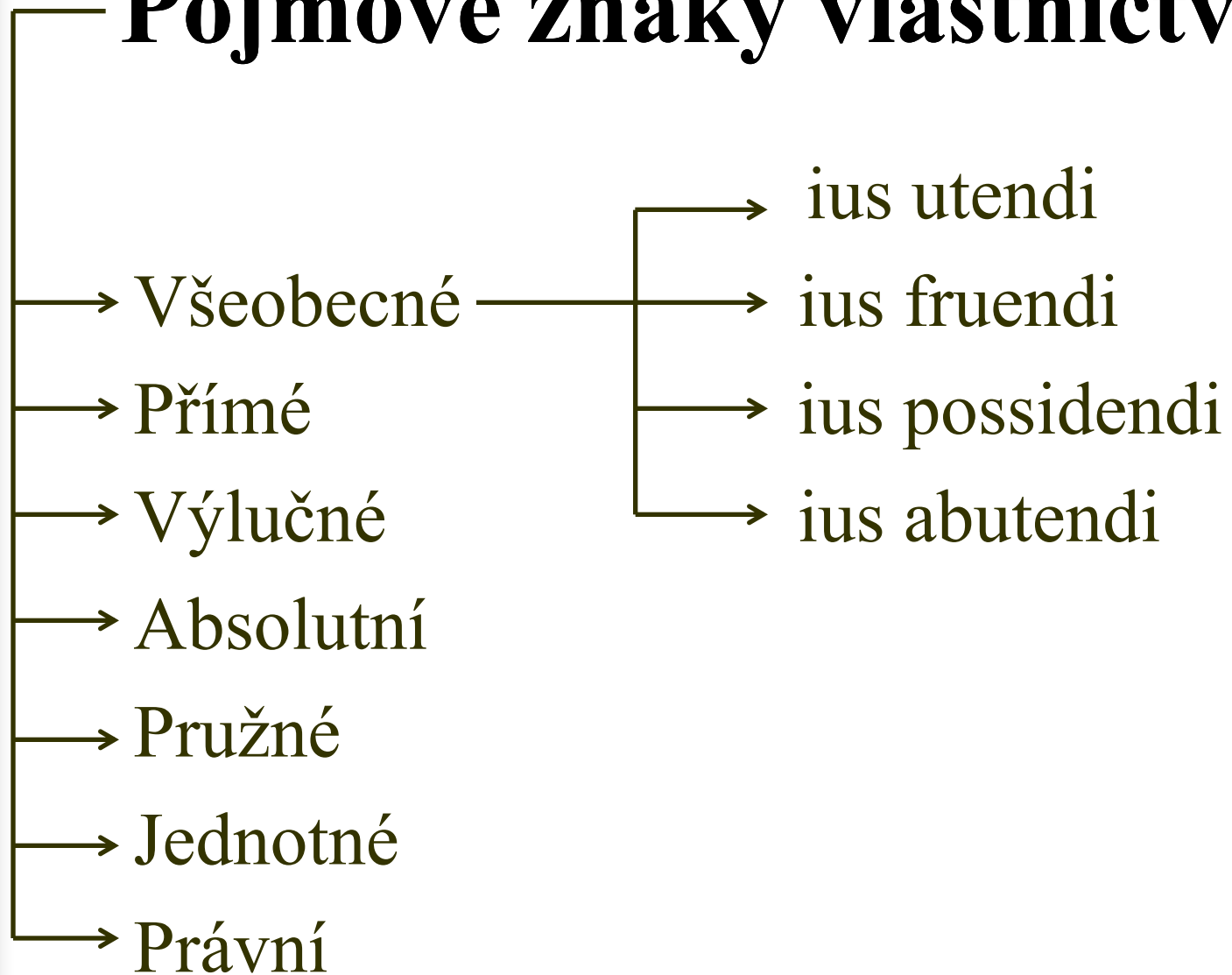
- **Res habilis** – věc způsobilá být objektem vlastnického práva, vydržení nemohlo být provedeno u věcí extra commercium, dále věc kradená, věci fisku, aeraria
- **Titulus** – iusta causa, způsob nabytí držby, důvod musel být spravedlivý a řádný
- **Bona fides** – vydržitel musí být přesvědčen o tom, že vydržením nikomu nezpůsobí újmu
- **Possessio** – držba, základní podmínka, držba musela být bezvadná, nepřetržitá (neplatní u dědického práva)
- **Tempus** – řádné uplynutí vydržecí lhůty 1 rok movitosti, 2 roky nemovitosti

Dominium

- Dominium – proprietas – je nejrozsáhlejší soukromé právo, které působí erga omnes.
- Vlastnictví je všeobecné právní panství osoby nad hmotnou věcí.

detentio possessio dominium

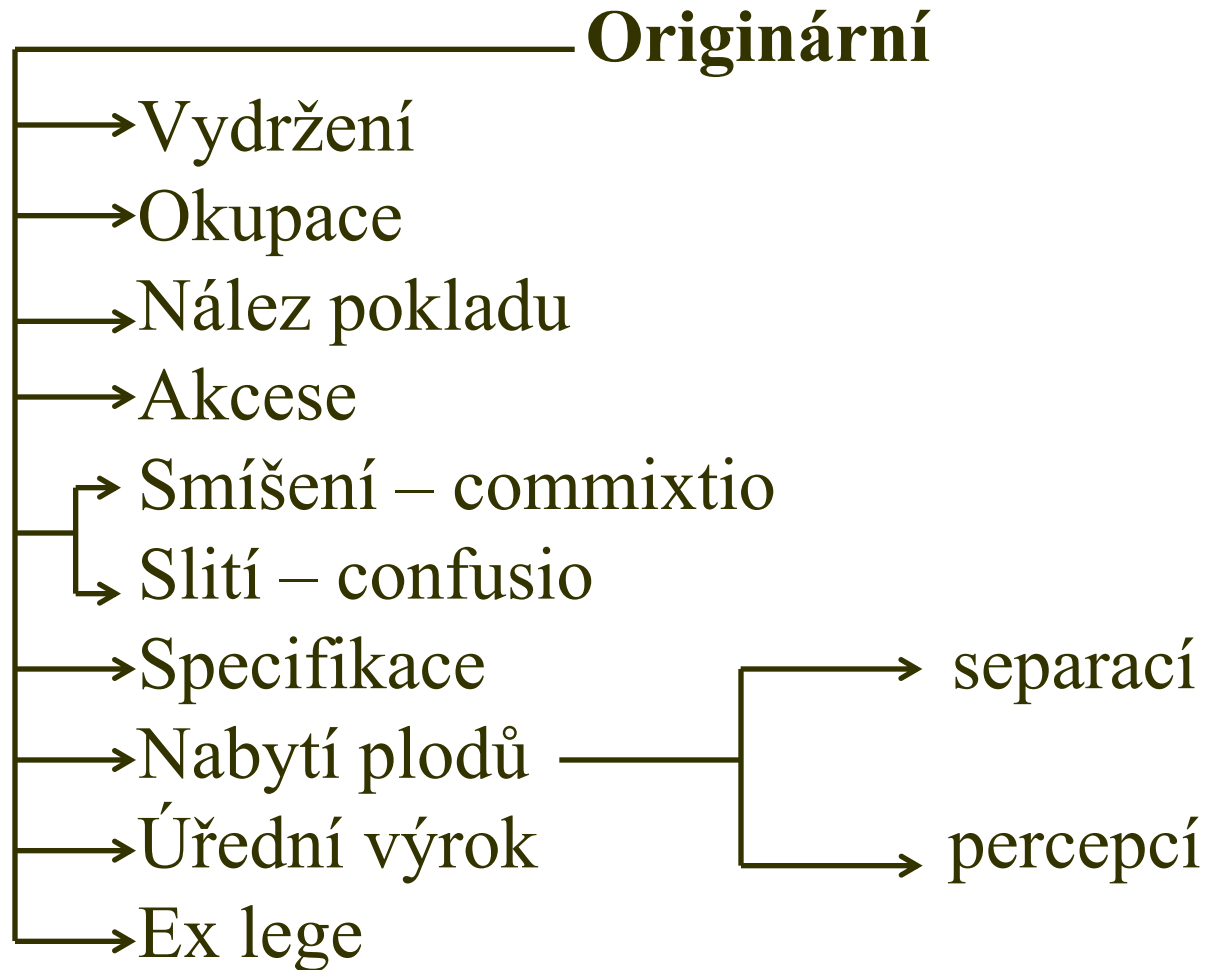
Pojmové znaky vlastnictví

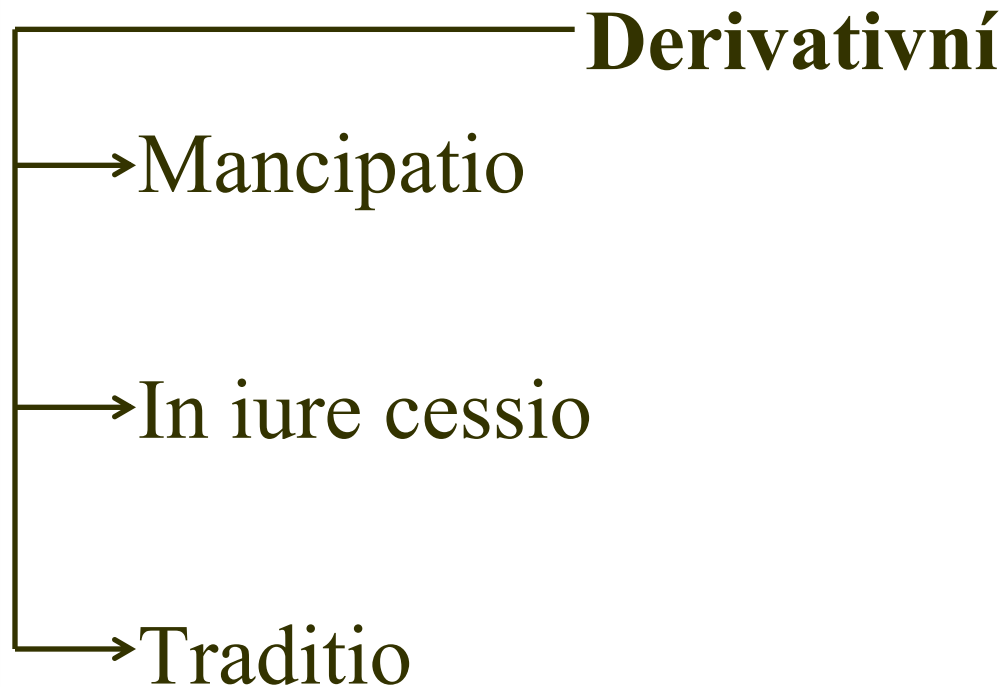
Druhy vlastnického práva

- Civilní – kviritské
- Bonitární – praetorské
- Provinční (u pozemků)
- Cizinců - peregrínů

Vznik vlastnického práva (druh nabytí VP)

Vznik vlastnického práva (druh nabytí VP)

Zánik vlastnického práva

Římské právo rozdělovalo dvě skupiny zániku vlastnického práva:

- **objekt vlastnického práva bere za své:**
 - fyzický zánik – smrt otroka, rozbití vázy, požár domu...
 - právní zánik – vyloučení věci, která byla ve vlastnictví soukromé osoby z právního obchodu – prohlášení věci za posvátnou – res sacra, nebo věc zasvěcenou – res religiosa
- **zaniká právo, ale objekt sám trvá dál –**
především vlastník postupuje své vlastnické právo jiné osobě nebo se jí zbavuje – derelikce apod.

Iura in re aliena

- Někdo je k předmětu vlastnického práva vlastníka a vůči němu a osobám třetím v určitém rozsahu oprávněný a všichni jsou povinni jeho vymezené jednání jako oprávněného respektovat.
- Iura in re aliena patří do věcných práv jelikož působ erga omnes.
- Pozor: ne všechno „nakládání“ s cizí věcí je však iura in re aliena, např. depositum.

Věcné právo k věci cizí – užívací práva - servitutes

- Servitutes – služebnosti – je označení pro skupinu omezených věcných a osobních práv, které jsou neoddělitelně spojeny s určitým pozemkem nebo s určitou osobou.
- Dig. 8, 1, 1, Marcianus
Služebnosti jsou buď **osobní**, jako právo užívání (usus) a požívání (usus fructus), anebo **věcné**, jako venkovské pozemkové a městské.

Základní zásady výkonu služebností

- **Sua res nemini servit** – nikomu nemůže sloužit jeho věc
- **Servitutibus civiliter utendum est** – oprávněný byl povinný vykonávat služebnost šetrně
- **Servitus servitutis esse non potest** – ke služebnosti nemůže být zřízena služebnost (služebnost je nesamostatné právo)

Základní zásady výkonu služebností – pokračování

- **Servitutes dividi non posunt** – služby jsou neoddělitelná práva
- **Servitutis perpetua causa** – služby musí poskytovat možnost trvalého a stálého výkonu práv
- Služby byly užívacím právem jen v určitém rozsahu

Druhy osobních služebností

- **Usus fructus** – právo požívací
- **Usus** – právo užívací
- **Habitatio** – právo bydlet v cizím domě
- **Operae servorum vel animalium** – právo využívat pracovní sílu cizích otroků nebo zvířat

Servitutes praediales

- Servitutes praediales – pozemkové služebnosti; jsou omezené užívací věcné právo k věci cizí, které je neoddělitelně spojeno s určitým pozemkem.
- Základem jsou dva pozemky:
 - **Praedium serviens** – vlastník tohoto sloužícího pozemku je v postavení povinného vůči oprávněnému. Tento sloužící pozemek je v právně podřízeném vztahu k pozemku panujícímu
 - **Praedium dominans** – je panující pozemek, v jehož prospěch byla služebnost zřízena. Vlastník tohoto pozemku je oprávněný vůči všem.

Servitutes praedorium urbanorum - městské

- **Negativní služebnosti**
 - **Altius non tolendi** – zákaz nestavit nad určitou výšku (právo na výhled a světlo)
- **Práva týkající se dešťové vody**
 - **Servitus stillicidii** – právo na odtok ze střechy
 - **Servitus fluminis** – právo na odtok žlabem
- **Práva zasahující do vzdušného prostoru**
 - **Servitus protegendi** – právo posunout střechu nebo balkon
- **Práva na imise**
 - **Servitus fumi immittendi** – právo kouře nad obvyklou míru
 - **Servitus aquae immittendae** – právo vypouštět vodu nad obvyklou míru

Věcná práva k věci cizí – garanční

- Garanční věcná práva k věci cizí se subsumují pod pojem zástavní práva
- Zástavní právo – je věcné zajišťovací právo z něhož je pro případ insolvence dlužníka uspokojit nárok věřitele
- Předmětem zástavního práva nemusí být jen věc dlužníka, ale i osoby třetí
- Zástavní právo má akcesorickou povahu – její existence je závislá na existenci hlavního závazku

Funkce zástavního práva

- Donucovací funkce
- Uhrazovací funkce

Druhy

- Fiducia
- Pignus
- Hypotheca

Děkuji Vám za pozornost a přeji Vám
příjemný den

